

HET LAATSTE SEIZOEN

Arthur van den Boogaard

Het laatste seizoen

Het andere gezicht van Johan Cruijff

2019
THOMAS RAP
AMSTERDAM

Copyright © 2019 Arthur van den Boogaard
Omslagontwerp Jan van Zomeren
Omslagbeeld Hans Heus
Foto Feyenoord-selectie op p. 8 Piet van der Klooster
Foto auteur Sara Stork
Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede
Druk Wilco, Zutphen
ISBN 978 94 004 0605 6
NUR 320

thomasrap.nl

Voor Sara en Nico

‘Het waarom je ’t gedaan hebt, zal, enkelt, denk ik, op alle kanten toch wel een raadsel blijven. Ook voor mezelf. Ik denk dat het iets met mijn karakter te maken heb.’

(Johan Cruijff in zijn laatste week als voetballer tegenover *AVRO's Sportpanorama* over de transfer naar Feyenoord)

‘Als je dus mijn psychologische rapporten ziet, van toen ik zeg maar een jaar of 18 was, dat Ajax dat toen liet doen, en ik lees, ik zie wat het nu is, dan had ik dat [ADHD, red.] waarschijnlijk. Dus dat is helemaal niet erg.’

(Johan Cruijff diagnosticeert zichzelf in 2008 in het televisieprogramma *College Tour* als iemand met ADHD)

‘Alles is schijn, behalve een goal maken.’

(Johan Cruijff in 1993 tegenover journalist Mark Blaisse)

Feyenoord-selectie 1983/84, van links naar rechts

Bovenste rij: Sjaak Troost, Ivan Nielsen, Ruud Gullit, Peter Houtman, Henk Duut, Pierre Vermeulen.

Middelste rij: Gerard Meijer (verzorger), Ab Fafié (assistent-trainer), Ben Wijnstekers, Peter Brunings, Joop Hiele, Andrej Jeliakov, Michel van de Korput, André Stafleu, Thijs Libregts (trainer).

Onderste rij: Johan Molenaar, Ruud Brood, Wim van Til, Johan Crujff, Mario Been, André Hoekstra, Stanley Brard.

Inhoud

De begrafenis van oom Henk	12
Welkom bij Feyenoord	22
Stilzitten	33
De eerste training	41
Het recht van de sterkste	46
Een rondo	52
Praten over voetbal	59
Weer een strafschop in drieën	66
Real uit	71
Toernooivoetbal	81
Een afzakkertje	86
Thuis in Vinkeveen	89
Een man met twee levens	94
Nodeloze ruis	102
Bij de psycholoog	108
Recibaltief	118
De schoonvader	123
Nagelbijten	136
Een schoenenwinkel in de grote stad	141
Aanpassen	150
De beste van Europa	154
Acht-twee	162
Nummer 14	167
Afrekenen	174
Weg van het gezeik	177
Naar de rechtbank	186
De val	191
Wind tegen	197

Kleren maken de man	200
De officier van Justitie heeft het mis	208
Het laatste seizoen	212
Cor is boos	217
Moe	221
Een hartaanval op de tribune	228
Nul-acht	232
Bij de wonderdokter	237
Het gevecht om de waarheid	242
Tegengeluiden	252
De nieuwe wereld	255
Terug naar Betondorp	260
Een man met een pistool	264
Bij de trainer op kantoor	272
De dag dat Johan huilde	275
vVOG uit	282
De KLM Cup	286
Sneeuwschoenen	290
Terug naar Ajax	293
Koffie halen	298
De lob	303
Een vreemde plek in een vertrouwde omgeving	307
Celtic thuis	311
Zonder Crujff	320
Op vakantie	323
Wraak	327
Ontslagen	331
Stanley in Oranje	335
Twijfel	338
Cruyff & Co	344
Praatmoe	350
Drie-nul met een zonnetje erbij	355
Tussen Barend en Van Dorp	359

Gevecht om de scoop	365
Feesten in Jakarta	369
De verhuizing van moeder Nel	373
Epiloog: de laatste wedstrijd	376
Verantwoording	379
Dankwoord	386
Literatuur	390

De begrafenis van oom Henk

Niemand zag wat hij zag. Johan Cruijff keek naar de kist met het levenloze lichaam van Henk Angel. Op de witte tegelvloer in de aula van het Amsterdamse crematorium Westgaarde stond deze klaar om naar beneden te zakken richting de oven. Het was een gewone doodkist, niks bijzonders. Er waren bloemen. En vanaf het balkon achter in de aula klonk orgelmuziek.

‘We zullen zijn levensmoed, humor en liefde erg missen,’ hadden ze geschreven in de overlijdensadvertentie, inclusief de volledige naam van oom Henk – Johan Hendrik Henk Angel – en de passende aanhef: ‘Mijn lieve Man, onze Vader, Groot- en Overgrootvader, Broer, Zwager en Oom’.

Hijzelf werd in de krantenadvertentie met alleen zijn voornaam Johan genoemd: net zoals zijn vrouw Danny, hun dochters Chantal en Susila en hun zoon Jordi. En hoewel hij wel eens sprak over ‘mijn tweede vader’, was Henk Angel voor hem oom Henk gebleven.

De muziek in de aula zwol aan. De aanwezigen, de familie, alle vrienden: ze koesterden hun herinneringen.

Wat een lieve en rustige man Henk was geweest. Hoe jonge Henkie, geboren in de Watergraafsmeer als de zoon van een spoorwegaarbeider, na de lagere school direct was gaan werken. Net als bij de zes broers en de enige zus Christina was dat economische noodzaak; helemaal nadat hun moeder al op haar tweeënveertigste overleed. De dag na haar dood was Henkies twaalfde verjaardag. Zonder zorgende moeder maakte hij de lagere school nog af. Daarna

ging de jonge Henk werken voor de kost: aanvankelijk als melkventer, later als bouwvakker.

Met sterke handen en gezonde arbeidszin sleepte oom Henk zijn gezin de crisis van de jaren dertig door. Samen met zijn vrouw Gijsbertje, ze trouwden in 1931, en hun dochter Johanna bewoonden ze een benedenhuis in de Celsiusstraat in het Amsterdamse Amsteldorp. Tijdens de Duitse bezetting wist de bouwvakker lang de Arbeids-einsatz te vermijden, maar vanaf mei 1943 werd werken in Duitsland verplicht gesteld. Oom Henk vertrok begin juli en werd verbonden aan de zogeheten Organisation Todt (O.T.): een Duitse bouworganisatie onder bevel van het naziregime, die in die periode vooral herstelwerkzaamheden in de platgebombardeerde gebieden in Duitsland verrichtte. In het voorjaar van 1944 was er een kortstondig weerzien met het gezin in Amsterdam geweest, maar gedurende de zware Hongerwinter verbleef oom Henk in Duitsland om geld te verdienen voor zijn vrouw Gijsbertje en hun twaalfjarige dochtertje Johanna in Amsterdam.

In de crematieaula dachten sommigen sterk aan deze oorlogsperiode: omdat het voor hen zo levensbepalend was geweest. Anderen herinnerden zich meer de tijd daarna: toen Henk Angel een aanstelling kreeg als terreinknecht van Ajax. Jarenlang was Oom Henk de helpende hand van Jan Lens geweest, die samen met Stijntje, zijn vrouw, een van de huizen op het Ajax-complex bewoonde. In 1960 was er een promotie tot voorman. Een goede, strak gemaaide grasmat werd zijn dagelijkse doel, juist ook als het sportief minder ging. Ging het goed, dan klom de terreinknecht het dak van de hoofdtribune op en liet de clubvlag wapperen boven stadion De Meer, precies zoals op Koninginnedag 1967 gebeurde, de dag dat Ajax weer eens Nederlands kampioen werd.

Gijsbertje, zijn vrouw, was toen al ruim zes jaar dood en oom Henk woonde sindsdien alleen in de Celsiusstraat. Als tiener was Johan daar vaak geweest om boodschappen langs te brengen voor de terreinknecht. ‘Nu heeft Henk nog meer tijd voor zijn Ajax,’ zeiden sommigen na de dood van Gijsbertje. Maar ook in de jaren daarvoor kwam oom Henk altijd al vroeg op de club. Kijken wat de nacht met zijn velden had gedaan. Plassen prikken, beetje zand strooien, rondlopen om het gras te voelen onder zijn schoenzolen en dan waar nodig kleine reparaties verrichten. De vingers van de bouwvakker waren met de jaren steeds groener geworden.

Zijn handigheid bleef. Oom Henk had samen met Wijnand, de halfbroer van Cor, hun eerste flat in Barcelona opgeknaapt. Cruijff zelf miste die handigheid. In die begintijd paste oom Henk, samen met moeder Nel, ook op de kinderen. Net als later, toen Danny zo ziek was en ze niet langer in Barcelona kon blijven, waren oom Henk en Nel speciaal gekomen om op Susila en Jordi te passen. Een schat, een lieverd, een wijze man, een harde werker, gezellig en betrouwbaar ook, en immer een bescheiden rol innemend op de achtergrond. Iedereen had zo zijn eigen herinneringen aan Henk Angel.

Dat gold ook voor hemzelf.

Die kampioensvlag in 1967 had hij samen met Wim, Sjakie, Theo, Piet, Bennie en de rest van het team van bovenaf zien wapperen. Zij kwamen per vliegtuig uit Geleen, nadat ze Fortuna '54 met 3-2 hadden verslagen en de nationale titel hadden veiliggesteld. Voorzitter Jaap van Praag liet de piloot tot tweemaal toe een rondje boven het stadion maken. Hoe vaak had Cruijff niet op datzelfde dak gestaan om samen met oom Henk een vlag op te hangen?

Het antwoord wist hij niet, maar de herinneringen aan het tribunedak en de vlaggen waren sterk.

Hij keek weer naar de doorkist en zag het Ajax van zijn jeugd.

Als kleuter, begin jaren vijftig, had hij aan de hand van vader Manus voor het eerst Ajax bezocht: de trainingsvelden aan de Middenweg, het bruggetje naar de velden op Voorland en het stadion zelf natuurlijk, nog zonder Reynolds-tribune en met de nog onoverdekte staantribunes. Hij herinnerde zich hoe vanzelfsprekend het allemaal had gevoeld. Hoe dat uitgebreide complex van voetbalvelden, kleedkamers, tribunes, catacomben, gymzaal, woonhuizen, restaurant, bestuurskamer en lichtmasten in de maanden, de jaren daarna steeds meer zijn speelplaats was geworden. En dat oom Henk, die er toen al jaren rondliep, daar altijd weer was geweest, vaak met een karweitje waarbij hij kon helpen. Tribunes vegen. Steentjes rapen op de net ingezaaide velden. Ballen oppompen. En op wedstrijddagen: hoekvlaggen plaatsen, handdoeken halen voor het eerste elftal, of zand strooien op het hoofdveld.

Dat was toch wel het allermooiste als het 's zondags hard had geregend en er waterplassen stonden in de doelmonden, reden oom Henk en hij een kruiwagen vol zand het hoofdveld op. De tribunes waren meestal al redelijk gevuld. Het was dan de sport om hoofdschuddend met een schep of hark in de plassen te prikken. De verwachtingsvolle blikken van het publiek waren dan voelbaar op het veld. Als de wedstrijd maar niet alsnog wordt afgelast, dachten de toeschouwers dan. Mooi was dat geweest.

Ergens leek dat gevoel op het veld met oom Henk op het gevoel dat hij al op de lagere school had ervaren in de periode rond Pasen, wanneer het schoolvoetbal weer begon. Juist dan konden de leraren hem, de onrustige kwajongen,

op geen enkele manier meer straffen, omdat het schoolteam dan zijn beste speler zou kwijtraken.

Macht over de bal in het veld betekende uiteindelijk ook macht buiten het veld. Dat was een logisch gegeven dat hij al vroeg had begrepen.

Op trainingsdagen, door de week, liep hij ook rond in de kleedkamer van het eerste elftal. De spelers zagen hem als het hulpje van oom Henk, als dat brutale jochie dat hen gewoon bij hun voornaam noemde, dat als een stuiterbal door de catacomben sprong, dat soms ook stilletjes in een hoekje van de kleedkamer zat te luisteren en dat ook verdraaid handig was met noppen schroeven, ballen oppompen en afzwaaiers tijdens trainingen met gevoel terugpassen. Zij tweeën behoorden toen al net zo bij de club als het naambordje A.F.C. Ajax dat destijds nog aan het toegangshek hing.

Oom Henk en vader Manus hadden het trouwens ook goed met elkaar kunnen vinden. Tenminste, totdat die zwarte zomeravond in 1959 in één keer alles had veranderd.

‘Papa is niet goed geworden,’ had moeder Nel gezegd, buiten voor hun groentewinkel in de Akkerstraat. Hij kwam net teruglopen van de afscheidsavond van zijn lagere school, de Groen van Prinstererschool, de school met de Bijbel. Het was een warme zomeravond en hij mocht niet naar binnen, niet door de deur van hun eigen huis. Hem werd verteld dat hij samen met zijn broer Henny bij de buren zou slapen, bij Leo Happé thuis. Daar, diezelfde avond nog, hoorde hij dat Manus, hun papa, was overleden. De dagen, weken, maanden, jaren daarna zag hij op straat, in de buurt, in Betondorp en alle verdere plekken buiten het huis telkens weer het medelijden in de blikken van de anderen.